

trației publice locale urmează să asigure alimentarea gratuită a elevilor claselor a I-IV din școlile primare, gimnaziile, școlile medii de cultură generală și licee publice și private și elevii claselor a V-XII din instituțiile preuniversitare din partea stângă a Nistrului și municipiul Bender [7].

Micul dejun luat regulat este o componentă importantă a alimentației sănătoase, care la rândul ei, este un factor fundamental în stilul de viață sănătos. Micul dejun contribuie la cantitatea și calitatea de nutrienți necesar desfășurării optime a activității. Dincolo de aceste aspecte, există studii care evidențiază o relație semnificativă între luarea micului dejun și performanța școlară. În ciuda acestor beneficii, se constată că renunțarea la masa de dimineață este din ce în ce mai frecventă în rândul copiilor și adolescenților. Omiterea acestei mese influențează negativ nu doar sănătatea dar și funcțiile cognitive ale copilului (atenție, memorie, decizie) reducând capacitatea de a folosi oportunitățile de învățare oferite de școală și familie [5].

Concluzii

- Elevii din liceele cu predare în limba română nu se alimentează la cantina școlii în proporție mai mică decât cei din liceele cu predare în limba rusă.
- Consideră că nu este necesar de a lua masa la cantina școlii un număr mai mic de elevi din școlile cu predare în limba română față de cei din liceele cu predare în limba rusă.
- Nu au luat micul dejunul în ziua ce a precedat chestionarea fiecare al cincilea elev din liceele cu predarea în limba română și al șaptelea din cele cu predare în limba rusă.

Bibliografie

1. Forum European. Actes. L' alimentation a l'ecole – faire le choix de la sante. Strasbourg. Conseil de l Europe. 20 et 21 novembre 2003.
<http://www.sante.gouv.fr/IMG/pdf/actesconseileurope.pdf>. Accesat: 16.06.2015
2. GAVĂȚ, Viorica; ALBU, Adriana; PETRARIU, D. FLORIN. Alimentația și mediul de viață în relație cu dezvoltarea copiilor și a tinerilor. Iași: Editura Gr. T. Popa U.M.F., 2006, 308 p. ISBN 973-7906-95-0.
3. HĂBĂȘESCU, I. Igiena copiilor și adolescenților. Chișinău: CEP „Medicina”, 2009. 476 p. ISBN 978-9975-4106-8-7
4. Health Behavior in School-aged Children: healthy eating habits and physical activity (Studiu HBSC/ WHO, 2010). Cluj-Napoca, 2010.
<http://www.aspgorj.ro/promovare/raport%20HBSC%20dec2010.pdf>. Accesat la 16.06.2015.
5. OPOPOL, N.; OBREJA, Gaina; CIOBANU, Angela. Nutriția în sănătatea publică. Chișinău: Ons Offices, 2006. 180 p. ISBN 078-9975-80-013-6.
6. POPESCU, L. Stil de viață sănătos: Un ghid de educație pentru sănătate. Constanța: Editura Muntenia, 2010. 223 p. ISBN 978-973-692-297-8.
7. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 234 din 25 februarie 2005 cu privire la alimentarea elevilor.
8. ZEPKA, V.; IZIUMOV, Nina; TUTUNARU, Mariana; ș.a. Particularitățile regimului alimentar al elevilor din școlile profesionale. În: materialele Congresului VI al igieniștilor, epidemiologilor și microbiologilor din Republica Moldova 23 – 24 octombrie 2008. Vol.1: Igiena. Chișinău: Gunivas, 2008. p. 144-145. ISBN 978-9975-908-82-5

© Zepca Victor, Gîscă Veronica, Țurcan Larisa, Topada Aculina

Zepca Victor, Gîscă Veronica, Țurcan Larisa, Topada Aculina
**PARTICULARITĂȚILE COMPORTAMENTULUI VIOLENT ȘI AUTOAGRESIV ÎN RÂNDUL ELEVILOR
CLASELOR LICEALE DIN MUN. CHIȘINĂU, REPUBLICA MOLDOVA**

*Centrul Național de Sănătate Publică, Chișinău, Republica Moldova,
Laboratorul Sănătatea copiilor și adolescenților*

SUMMARY

**CHARACTERISTICS OF VIOLENT BEHAVIOR AND SELF HARM AMONG PUPILS
FROM HIGH SCHOOLS IN THE CHISINAU, REPUBLIC OF MOLDOVA**

Keywords: pupils, violence, aggression, suicide.

Introduction. *Suicide and violence among young people is a problem that is becoming increasingly worrying.*

Materials and Methods: *The sample of study comprised 863 pupils (boys - 418, girls - 445) from IX-XIIth classes from 10 high schools in the city Chișinău.*

Results. Pupils from IX-XII grade, in the last 30 days preceding the investigation, held on to at least one day, some gun cold at a rate of - 6.1% pupils from high schools with teaching in Romanian and 8.6% pupils of high schools with teaching in Russian. During the same period, they did not go to school at least one day, because they felt insecure 9.1% pupils in high schools with teaching in Romanian and 5.3% of high schools with teaching in Russian.

They had attempted suicide about 10.2% pupils from high schools with teaching in Romanian and 13.6% pupils of high schools with teaching in Russian. In the last 12 months, they have attempted suicide 10.0% pupils from high schools with teaching in Romanian and 14.1% pupils of high schools with teaching in Russian and tried to commit suicide 4.3% pupils by high schools from Romanian and 5.3% of high schools with teaching in Russian.

Conclusions. The pupils of IX-XIIth classes, from high schools with teaching in Romanian and Russian, manifests violence and self harm, in equal measure.

РЕЗЮМЕ

ХАРАКТЕРИСТИКИ АГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ И СУИЦИДА СРЕДИ УЧЕНИКОВ ГОРОДА КИШИНЕВА, РЕСПУБЛИКА МОЛДОВА

Ключевые слова: ученики, агрессия, самоубийство.

Введение. Самоубийство и насилие среди молодежи является проблемой, которая становится все более тревожной.

Материалы и методы: В исследовании участвовали 863 учеников (418 мальчиков и 445 девочек) из IX-XII классов из 10 школ муниципалитета Кишинэу.

Результаты. В течение последних 30 дней, предшествующих расследованию, ученики IX-XII классов, по крайней мере один день, носили при себе холодное оружие в пропорции - 6,1% из школ с преподаванием на румынском языке и 8,6% из школ с преподаванием на русском языке. За тот же период, 9,1% учеников из школ с преподаванием на румынском языке и 5,3% с преподаванием на русском языке не посещали школу, по крайней мере один день, из-за того что они не чувствовали себя в безопасности.

Предприняли хоть одну попытку самоубийства около 10,2% учеников из школ с преподаванием на румынском языке и 13,6% из школ с преподаванием на русском языке. За последние 12 месяцев, думали о самоубийстве 10,0% учеников из школ с преподаванием на румынском языке и 14,1% из школ с преподаванием на русском языке; пытался покончить с собой 4,3% учеников из школ с преподаванием на румынском языке и 5,3% из школ с преподаванием на русском языке.

Выводы. Не установлена достоверная разница, касающаяся насилия и суицидального поведения между учениками IX-XII классов из школ с преподаванием на румынском и русском языках.

Introducere. Copiii și adolescenții zilelor noastre se remarcă tot mai mult printr-un comportament brutal (verbal, faptic) atât față de persoanele din jurul lor, cât și în interiorul familiei grupului de prieteni, colegi etc. Ei adoptă o formă de agresiune fie pentru că urmează modelul parental, al celui promovat prin intermediul mass-mediei sau, pur și simplu, pentru că nu li se oferă o alternativă. [2]

Violența umană este, fără îndoială, una dintre temele recurente ale societăților contemporane. Fiind un fenomen complex, are determinări psihologice, sociale, culturale și economice. Violența școlară este doar una dintre manifestările violenței cotidiene. Școala fiind o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate. [3]

Conform „Studiul Organizației Națiunilor Unite privind violența asupra copiilor” lansat în 11 octombrie 2006, la New York se arată că: între 20-65% din copiii de vârstă preșcolară sunt pedepsiți fizic (bătaia cu mâna, cu bățul etc.) fiind o practică curentă în școli, într-un mare număr de țări. Cele mai multe acte de violență împotriva copiilor sunt înfăptuite chiar de cei din cercul lor de prieteni și cunoscuți ori rude și îngri-

jitori: părinți, profesori, colegi de școală, angajatori, tutori. [1]

Efectele violenței fizice vizează atât sănătatea corporală a victimei, cât și evoluția sa psihologică. În plan cognitiv, autopercepție negativă, iar în plan emoțional teamă, depresie. Violențele verbale, psihologice afectează în principal stima de sine; victimele se simt devalorizate, își pierd încrederea în posibilitățile proprii, devin anxioase. [6]

Suicidul, numit de asemenea și sinucidere finalizată, reprezintă „acțiunea de a-și lua viața”. Sinuciderea în rândul tinerilor este o problemă de sănătate care devine din ce în ce mai îngrijorătoare. În S.U.A. spre exemplu, sinuciderea reprezintă a treia cauză de mortalitate în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 24 ani, fiind depășită de omucidere și accidente. În 2003, 8% dintre adolescenți au comis un act suicidal, reprezentând aproximativ 1 milion de adolescenți, dintre aceștia 300.000 au necesitat intervenții medicale ca urmare a încercării lor. Aproximativ 1700 adolescenți mor anual ca urmare a unui act suicidal. [5,7]

Un studiu britanic (cf. Action for Children, 1998) a ajuns la concluzia că în fiecare an – 10 elevi au ten-

tative de suicid determinate de actele de violență de la școală. [6]

Frecvența suicidului în Republica Moldova constituie 14,5- 18,20/0000, care variază în diferite unități teritoriale. Acțiunile autodistructive printre copii și adolescenți constituie 4,9% din numărul total de moarte suicidală înregistrată în ultimii 10 ani. Dinamica suicidului atestă o sporire de la 4,70/0000 la 7,00/0000 de la un deceniu la altul. Modalitățile suicidale frecvent întâlnite au fost asfixiile mecanice (39,2%), intoxicațiile acute (25,7%) și precipitățile (24,3%), iar frecvența lor a variat în dependență de accesul la ele, de sex și vârstă. S-a constatat o rată mai înaltă a suicidului realizat rural (17,80/0000) față de cel urban (14,90/0000). [8]

Suicidul este de cele mai multe ori comis din disperare, a cărei cauză este adesea atribuită unei boli mentale cum ar fi depresia, tulburarea bipolară, schizofrenia sau alcoolismul. Anual se suicidă între 800,000 și un milion de oameni, aceasta fiind a zecea cauză a mortalității la nivel mondial. [4]

Materiale și metode: Eșantionul studiului a cuprins 863 elevi (băieți – 418, fete - 445) din clasele a IX-XII - a din 10 licee din mun. Chișinău, Republicii Moldova. Ca instrument al studiului a fost utilizat un Chestionar ce a inclus 6 întrebări referitor la comportamentul violent și 5 întrebări referitor la comportamentul autoagresiv în rândul elevilor.

Rezultate. Elevii claselor a IX-XII - a, în ultimele 30 de zile ce au precedat anchetarea, au purtat asupra sa, cel puțin o zi, vreo arma rece cum ar fi cuțit sau bătă într-o proporție de – 6,1% (11,2% băieți și 1,3% fete) elevi din liceele cu predare în limba română și 8,6% (12,9% băieți și 4,5% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă. Majoritatea dintre aceștia, 53,6% elevi din liceele cu predare în limba română și

50,0% elevi din liceele cu predare în limba rusă, au purtat asupra sa arme reci – patru și mai multe zile. Pe parcursul aceleiași perioade, nu au mers la școală, cel puțin o zi, pe motiv că s-au simțit în nesiguranță în drum spre școală sau de la școală 9,1% (9,4% băieți și 8,7% fete) elevi din liceele cu predare în limba română și 5,3% (5,7% băieți și 4,9% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă, majoritatea nu au mers la școală din acest motiv 1-3 zile (73,8% elevi din liceele cu predare în limba română și 57,2% elevi din liceele cu predare în limba rusă).

În ultimele 12 luni au fost amenințați sau răniți, cu o armă rece, cel puțin o dată 5,4% (6,3% băieți și 4,6% fete) elevi din liceele cu predare în limba română și 6,1% (7,8% băieți și 4,5% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă, iar la – 18,8% (19,8% băieți și 17,8% fete) elevi din liceele cu predare în limba română și 15,3% (16,1% băieți și 15,8% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă – le-au fost furate sau deteriorate de cineva în mod intenționat la școală, bunurile sale (haine, cărți, etc.).

În perioada ultimelor 12 luni, s-au bătut cel puțin o dată – 25,3% (40,1% băieți și 11,7% fete, $p < 0,001$) elevi din liceele cu predare în limba română și 22,4% (36,3% băieți și 9,3% fete, $p < 0,01$) elevi din liceele cu predare în limba rusă, dintre aceștia, majoritatea s-au bătut de 1-3 ori (76,9% elevi din liceele cu predare în limba română și 69,7% elevi din liceele cu predare în limba rusă). Cei mai mulți s-au bătut ultima dată cu un prieten sau cu o persoană cunoscută (52,7% elevi din liceele cu predare în limba română și 44,9% elevi din liceele cu predare în limba rusă) sau cu o persoană necunoscută (33,2% elevi din liceele cu predare în limba română și 28,1% elevi din liceele cu predare în limba rusă) (tab. 1.).

Tabelul 1.

Răspunsul elevilor la întrebarea „Cu cine te-ai bătut ultima dată?”. (%)

	Elevi din liceele cu predare în limba română			Elevi din liceele cu predare în limba rusă		
	fete	băieți	total	fete	băieți	total
Cu un necunoscut	12,1	42,2	33,2	5,8	36,8	28,1
Cu un prieten sau cu un cunoscut	50	53,9	52,7	34,6	48,9	44,9
Cu fratele	16,7	3,2	7,3	34,6	10,5	17,3
Cu sora	31,8	1,3	10,4	30,8	5,3	12,4

Elevii claselor a IX-XII- a au avut cel puțin o dată vreo tentativă de suicid într-o proporție de 10,2% (6,7% băieți și 13,3% fete) elevi din liceele cu predare în limba română și 13,6% (9,3% băieți și 17,7% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă, dintre aceștia au avut două și mai multe tentative 25,5% (40,0% băieți și 18,8% fete) elevi din liceele cu predare în limba română și 35,2% (22,2% băieți și 41,7% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă.

În ultimele 12 luni s-au gândit, în mod serios, la o tentativă de suicid 10,0% (7,4% băieți și 12,3% fete)

elevi din liceele cu predare în limba română și 14,1% (9,3% băieți și 15,3% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă.

În aceeași perioadă au încercat cu adevărat să se sinucidă cel puțin o dată 4,3% (2,7% băieți și 5,8% fete) elevi din liceele cu predare în limba română și 5,3% (1,6% băieți și 8,9% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă (fig. 1). Dintre cei sus numiți, atât elevii din liceele cu predare în limba română (90,0%), cât și cei din liceele cu predare în limba rusă (52,4%) au avut o singură tentativă de suicid.

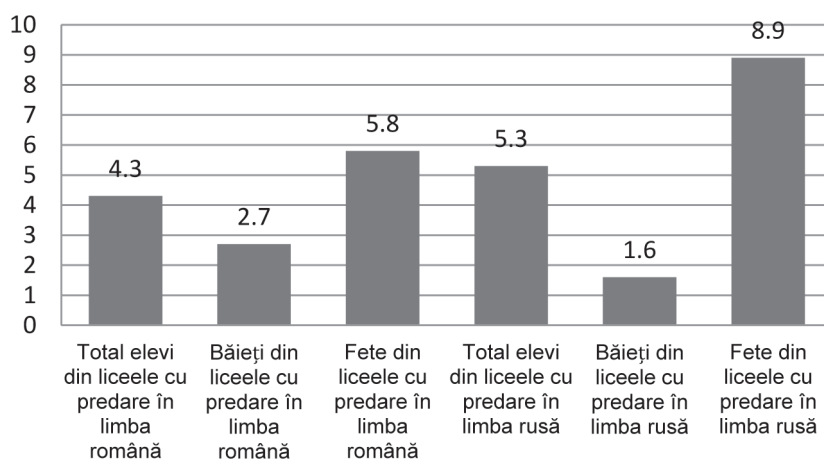

Fig. 1. Ponderea elevilor ce în ultimele 12 luni au avut cel puțin o tentativă de suicid. (%)

Pe parcursul ultimului an, s-au simțit vreodată triști sau fără speranță aproape în fiecare zi pentru două sau mai multe săptămâni consecutiv, încât au renunțat la unele activități obișnuite 34,1% (23,9% băieți și 43,1% fete, $p < 0,05$) elevi din liceele cu predare în limba română și 33,4% (25,0% băieți și 41,4% fete, $p < 0,05$) elevi din liceele cu predare în limba rusă.

În familie la 1,1% (0,9% băieți și 1,2% fete) elevi din liceele cu predare în limba română și 3,6% (3,6% băieți și 3,4% fete) elevi din liceele cu predare în limba rusă sunt persoane care au încercat să seucidă.

Concluzii.

1. Violența și autoagresivitatea în rândul elevilor claselor a IX-XII - a, atât la cei din liceele cu predare în limba română cât și rusă, se manifestă în egală măsură;

2. În ultimele 12 luni, fetele sau bătuți într-o proporție mai mică decât băieții;

3. Pe parcursul ultimului an, o proporție mai mare de fete au avut stări depresive, față de băieți.

Bibliografie.

1. Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice prin activități de mentorat, 2009. Valori comportamentale

și reducerea violenței în școală București, pag.8, ISBN 978-973-1715-27-8;

2. Ferreol, G., A. Neculau. Violența. Aspecte psihosociale. Editura Polirom, Iași, 2003.

3. Institutul de Științe ale Educației, UNICEF. Violența în școală. Editura Alpha MDN, București, 2006. ISBN (10) 973-7871-47-2 ; ISBN (13) 978-973-7871-47-3; http://www.unicef.org/romania/ro/Violenta_in_scoala.pdf;

4. Hawton K, van Heeringen K (1 aprilie 2009). „Suicide”. *Lancet* 373 (9672): 1372–81. doi:10.1016/S0140-6736(09)60372-X. PMID 19376453.

5. Mihai AVĂDANEI. Salvați copiii României. *Sinuciderea în rândul tinerilor poate fi prevenită*. București, 2004, <http://www.parintibuni.ro/index.php/Prevenitie/sinuciderea-in-randul-tinerilor-poate-fi-prevenita.html>;

6. Olweus, D. (1993). *Bullying in School: What We Know and We Can Do?* Oxford, Blackwell.

7. Stedman's medical dictionary (ed. 28th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins. 2006. ISBN 978-0-7817-3390-8;

8. Vasile Șarpe (2005, Chișinău) „Caracteristica medico-legală, structura, etiopatogenia fenomenului suicidal printre copii și adolescenți” CZU:61:34+616.89-008.441.44-053.2+343.614+179.7